

Sociālās integrācijas
valsts aģentūra

Personu ar funkcionāliem traucējumiem novērtēšana pēc Bartela indeksa

Diāna Čunčule

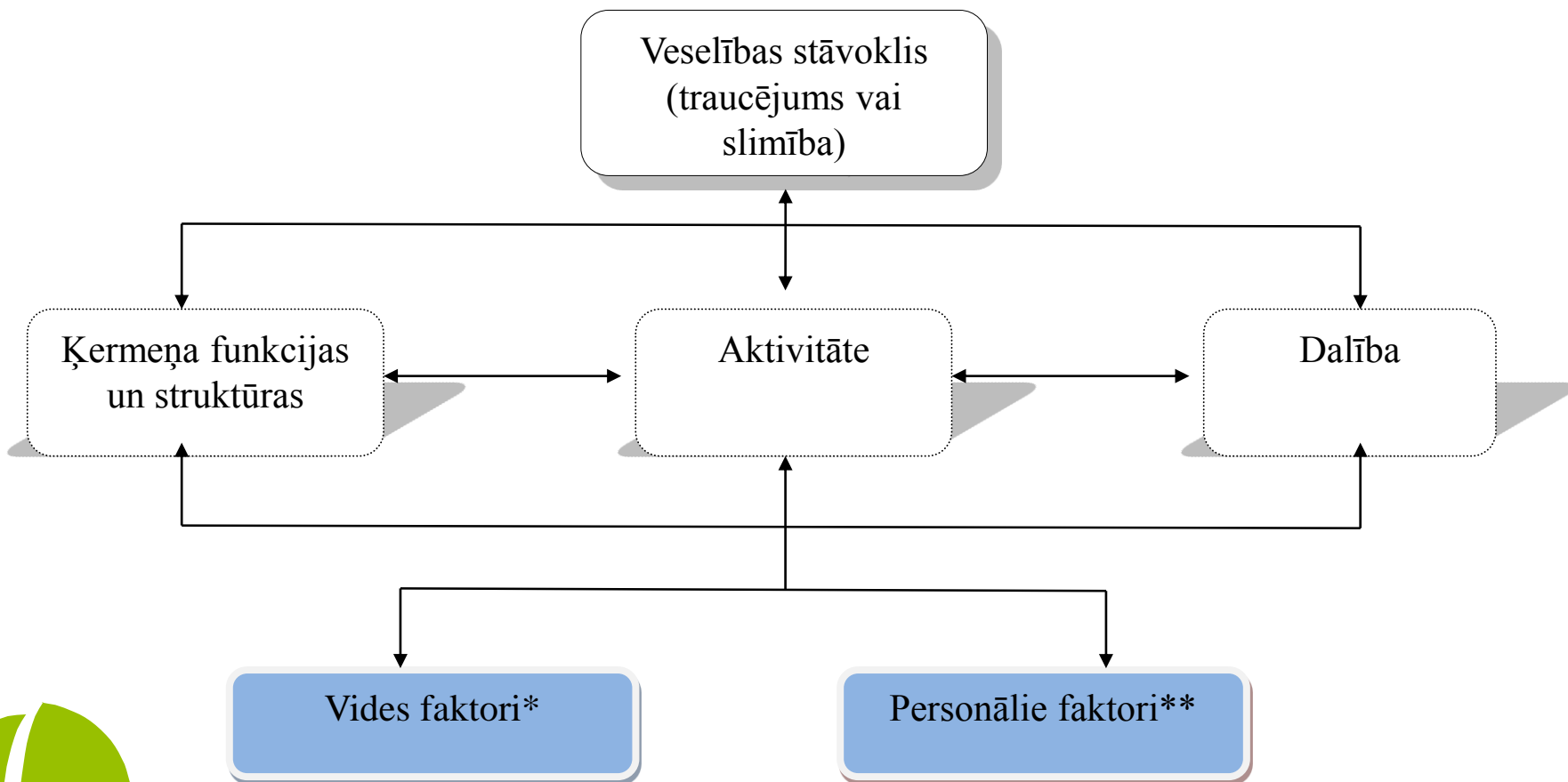
Sociālās integrācijas valsts aģentūras

Vecākā ergoterapeite

23.10.2018.

Starptautiskā funkcionēšanas, nespējas un veselības klasifikācija (PVO, 2001)

Persona ar funkcionāliem traucējumiem

- **Funkcionēšanas ierobežojums** — slimības, traumas vai iedzimta defekta izraisīts fizisks vai garīgs (organisma spēju; apmācības, komunikācijas, orientācijas, pārvietošanās, pašaprūpes spēju; savas uzvedības, aktivitāšu, līdzdalības kontrolēšanas spēju) traucējums, kas ierobežo personas spējas strādāt, aprūpēt sevi un apgrūtina tās iekļaušanos sabiedrībā.

(Invaliditātes likums)

- **Funkcionālais traucējums** — slimības, traumas vai iedzimta defekta izraisīts fiziska vai garīga rakstura traucējums, kas ierobežo personas spējas strādāt, aprūpēt sevi un apgrūtina personas iekļaušanos sabiedrībā.

(Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums)

Bartela indekss (Mahony, Barthel, 1965)

- Bartela indeksa (BI) oriģinālu izveidoja 1965.g. Ņujorkas ģeriatrs Mahonijs un fizioterapeits Bartels
- BI ir pasaulē visbiežāk lietotais instruments funkcionālo spēju novērtēšanai pašaprūpē
- BI mēra indivīda spēju veikt 10 ikdienas pašaprūpes un mobilitātes aktivitātes

Bartela indeksa vērtējums (1)

Katra punkta vērtējums tiek pamatots ar asistēšanas (fiziskas, vārdiskas, pārraudzība) apjomu, kas nepieciešams aktivitātes veikšanai:

- pilnīgi neatkarīgs
- spēj veikt ar palīdzību
- pilnīgi atkarīgs

Bartela indeksa vērtējums (2)

NB!!!

Kritērijs punktu samazinājumam nav:

- grūtības veikt aktivitāti
- jebkādi medicīniski simptomi (sāpes, kustību ierobežojums u.tml.)
- medicīniskā diagnoze

Bartela indeksa lietošana (1)

- metodes –intervija un novērošana
- persona jānovērtē savā dzīvesvietā (ierastos apstākļos un vidē)
- novērtē, ko persona šobrīd veic, nevis, ko veica vai varētu veikt
- persona iepriekš jābrīdina par novērtēšanu
- novērtēšanas laiks ~45- 60 min

Bartela indeksa lietošanas (2)

- Par personas atkarību aktivitātē (punktu skaita samazinājums) liecina nepieciešamība pēc palīdzības uzdevuma izpildei
- konstatē neatkarības pakāpi, novērtējot nepieciešamo palīdzību (fizisku vai vārdisku)
- persona neatkarīgai aktivitāšu veikšanai var lietot tehniskos palīglīdzekļus [3]

Pašaprūpes un mobilitātes aktivitātes pēc Bartela indeksa:

1. Ēšana
2. Pārvietošanās (no gultas uz krēslu un atpakaļ)
3. Kustīgums
4. Kāpnes un citi alternatīvi augstuma pārvarēšanas ceļi
5. Ģērbšanās
6. Rūpes par izskatu (sejas, matu, zobu un nagu kopšana)
7. Vannošanās
8. Vēdera izeja
9. Urinācija
10. Tualetes lietošana

Ēšana

- Tiek vērtēta personas spēja paņemt ēdienu, ielikt mutē, sakošļāt un norīt
- Ēdiens ir servēts rokas stiepšanas attālumā
- Ja nepieciešams lieto tehniskos palīglīdzekļus
- Spēj sagriezt pasniegto ēdienu

N.p.k.	Aktivitāte	Punkti
1.	Ēšana:	
1.1.	nespēj pats veikt šo darbību	0
1.2.	nepieciešama palīdzība (piemēram, sagriezt, uzziest sviestu)	1
1.3.	neatkarīgs	2

Ēšanas palīglīdzekļi

Ēšanas palīglīdzekļi

Pārvietošanās (no gultas uz krēslu un atpakaļ)

- Spēj apsēsties sēdus pozīcijā, saglabāt līdzsvaru, pārsēsties no gultas uz krēslu un atpakaļ
- Ja persona lieto riteņkrēslu, spēj piebraukt pie gultas, nospiest bremzes, pacelt kāju balstus, droši pārsēsties uz gultu
- Nepieciešamības gadījumā spēj lietot pārsēšanās dēli

N.p.k.	Aktivitāte	Punkti
2.	Pārvietošanās (no gultas uz krēslu un atpakaļ):	
2.1.	sēžot nespēj saglabāt līdzsvaru	0
2.2.	pārvietojoties nepieciešama liela fiziska palīdzība (divi cilvēki), var sēdēt	1
2.3.	pārvietojoties nepieciešama neliela fiziska (viens cilvēks) vai vārdiska palīdzība	2
2.4.	neatkarīgs	3

Pārvietošanās palīglīdzekļi

Kustīgums (staigāšana vai riteņkrēsla lietošana)

- Spēja staigāt vai lietot riteņkrēslu vismaz 50 m distancē
- Var lietot staigāšanas palīglīdzekļus vai ortozes, ja ir nepieciešams

N.p.k.	Aktivitāte	Punkti
3.	Kustīgums (staigāšana vai riteņkrēsla lietošana):	
3.1.	nekustīgs	0
3.2.	nepieciešama liela fiziska palīdzība, staigājot vai pārvietojoties ar riteņkrēslu	1
3.3.	nepieciešama neliela fiziska palīdzība, staigājot vai pārvietojoties ar riteņkrēslu	2
3.4.	patstāvīgi spēj staigāt (t.sk. izmantojot staigāšanas palīglīdzekļus) vai pārvietoties ar riteņkrēslu	3

Kāpnes un citi alternatīvi augstuma pārvarēšanas ceļi

- Tiek vērtēta pārvietošanās pa trepēm vienā laidā
- Ja nepieciešams lieto palīglīdzekļus vai margas

N.p.k.	Aktivitāte	Punkti
4.	Kāpnes un citi alternatīvi augstuma pārvarēšanas ceļi:	
4.1.	nespēj pārvietoties pa kāpnēm vai lietot citus alternatīvus augstuma pārvarēšanas ceļus (piemēram, uzbrauktuvi, liftu, kāpņu liftu)	0
4.2.	nepieciešama citas personas fiziska vai vārdiska palīdzība, pārvietojoties pa kāpnēm vai lietojot citus alternatīvus augstuma pārvarēšanas ceļus	1
4.3.	neatkarīgs, bet neatkarības saglabāšanai izmanto citus alternatīvus augstuma pārvarēšanas ceļus	2

Ģērbšanās

- Vērtē spēju apģērbties/noģērbties (ķermeņa augšdaļa/apakšdaļa), lietot apģērba un apavu aizdares.
- Persona var lietot ģērbšanās palīglīdzekļus vai pielāgotu apģērbu.
- Ja persona lieto ortozes, tad arī tiek vērtēta uzlikšana un noņemšana.
- Sievietēm netiek vērtēta krūštura uzvilšana.

N.p.k.	Aktivitāte	Punkti
5.	Ģērbšanās:	
5.1.	atkarīgs	0
5.2.	nepieciešama palīdzība, bet apmēram pusi no darbībām var veikt pats	1
5.3.	neatkarīgs (ieskaitot darbības ar pogām, rāvējslēdzējiem, kurpju saitēm u.tml.) vai lieto pielāgotu apģērbu ar aizdari vai bez tās	2

Apģērba pielāgojumi un palīglīdzekļi

Apģērbu un apavu pielāgojumi un palīglīdzekļi

Rūpes par izskatu (sejas, matu, zobu un nagu kopšana)

- Aktivitāte tiek vērtēta iepriekšējās 24 – 48 stundās
- Vērtē zobu tīrīšanu, sejas mazgāšanu, matu ķemmēšanu
- Vīriešiem vērtē bārdas skūšanu
- Nevērtē matu veidošanu un meikapa uzlikšanu

N.p.k.	Aktivitāte	Punkti
6.	Rūpes par izskatu (sejas, matu, zobu un nagu kopšana):	
6.1.	nepieciešama palīdzība personiskajā higiēnā	0
6.2.	patstāvīgi skujas un apkopj seju (matus, zobus)	1

Higiēnas palīglīdzekļi

Higiēnas palīglīdzekļi

Visa ķermeņa mazgāšana (vannā, dušā)

- Tiek vērtēta iekāpšana vannā/dušā, ķermeņa nomazgāšana un noslaucīšana
- Neatkarības saglabāšanai var tik lietoti palīglīdzekļi

N.p.k.	Aktivitāte	Punkti
7.	Visa ķermeņa mazgāšana (vannā, dušā):	
7.1.	atkarīgs	0
7.2.	neatkarīgs	1

Vannas dēlis un krēsls

Dušanas krēsls

Mazgāšanās palīgierīces

Vēdera izeja

- Aktivitāte tiek vērtēta pēdējās nedēļas laikā
- Vērtē spēju kontrolēt vēdera izeju fizioloģiski vai bez citas personas palīdzības lietot palīglīdzekļus un palīgmetodes vēdera izejas nodrošināšanai, ja tas ir nepieciešams
- Reti = vienreiz nedēļā [4]

N.p.k.	Aktivitāte	Punkti
8.	Vēdera izeja:	
8.1.	nespēj kontrolēt izvadi (vai nepieciešama klizma) (nespēj kontrolēt izvadi un veikt pašaprūpi (piemēram, uzlikt un nomainīt fekālijas uztverošos līdzekļus vai veikt klizmu, kad tas nepieciešams))	0
8.2.	reti nesaturēšanas gadījumi (nespēj kontrolēt izvadi, veic pašaprūpi, bet atsevišķos gadījumos nepieciešama palīdzība)	1
8.3.	kontrolē izvadi (paškontrolē)	2

Urinācija

- Aktivitāte tiek vērtēta pēdējās nedēļas laikā
- Vērtē spēju kontrolēt urīnpūšļa iztukšošanos fizioloģiski vai ar palīglīdzekļiem (piemēram, uzliek un nomaina urīnu uzsūcošos līdzekļus vai katetru), kad tas nepieciešams
- Reti = vienreiz dienā [4]

N.p.k.	Aktivitāte	Punkti
9.	Urinācija:	
9.1.	nespēj kontrolēt izvadi (nepieciešama katetrizācija) (nespēj kontrolēt izvadi un veikt pašaprūpi (piemēram, uzlikt un nomainīt urīnu uzsūcošos līdzekļus vai katetru, kad tas nepieciešams))	0
9.2.	reti nesaturēšanas gadījumi (nespēj kontrolēt izvadi, veic pašaprūpi, bet atsevišķos gadījumos nepieciešama palīdzība)	1
9.3.	kontrolē izvadi	2

Tualetes lietošana

- Tiek iekļauts: aiziešana līdz tualetei, apsēšanās un piecelšanās vai pārsēšanās uz/no tualetes poda, starpenes higiēnas veikšana, apģērba sakārtošana pirms un pēc tualetes lietošanas

N.p.k.	Aktivitāte	Punkti
10.	Tualetes lietošana:	
10.1.	atkarīgs	0
10.2.	nepieciešama neliela palīdzība	1
10.3.	neatkarīgs	2

Izmantotā literatūra

- Ministru kabineta noteikumi Nr.279, Noteikumi par kārtību, kādā personas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus sociālās rehabilitācijas institūcijās, un prasībām sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzējiem, <https://likumi.lv/doc.php?id=190188> (skat.09.102018);
- Collin C, Wade DT, Davies S, Horne V. The Barthel ADL Index: a reliability study. Int Disabil Stud. 1988;10(2):61-63.
- Mahoney FI, Barthel DW. Functional evaluation: the Barthel Index. Md State Med J. 1965;14:61-65.
- Wade DT, Collin C. The Barthel ADL Index: a standard measure of physical disability? Int Disabil Stud. 1988;10(2):64-67.

Paldies par uzmanību!

Sociālās integrācijas valsts aģentūra
Dubultu prospekts 71, Jūrmala, LV-2015
Tālr.: 67769890; Fakss: 67769495
www.siva.gov.lv

